

tok, ne da bi povzročil katerekoli rane. Žrtev zastrupljenja ničesar ne opazi, a nenadno jo popadejo hudi krči in potem se ji za vselej neozdravljivo omrači um. Ta »nori plin«, glavno bodiče orožje, ni namenjen samo za fronto, temveč velja pred vsem v lastno varnost zazibanemu lahkovernemu zaledju...» Caillaux poziva vse človeštvo in vse vodilne sodobne osebnosti, naj razumejo nevarnost in za vselej prepovejo vojno. »Ni mogoče ustaviti znanstvenega napredka. Tehnika izumi vedno nove in bolj izdatne načine uničevanja. Zdaj ne gre za katero koli zmago, temveč za vesoljno smrt. Če nočemo, da se bo izpremenila zemlja v puščavo, moramo popolnoma ustaviti oboroževanje.«

*

20-letnica.

Te dni je minulo 20 let, ko se je vršil prvi poizkus preleta Atlantskega Oceana. Sreče preleta se je lotila dne 16. oktobra 1910 prvič zračna ladja »Amerika«, ki se je dala krmariti. — Dvignila se je v zrak v Atlantic City, a je morala že po vožnji 1000 milj prekiniti nadaljni polet. Čeravno je bil ta prvi poskus spremljan od neuspeha, je vendar le dokazal praktično možnost poleta iz Nove Fundlandije (otok ob severni Ameriki) na Irsko.

Priliko te 20letnice je porabil poročevalec nekega angleškega lista, da je poiskal edinega Angleža, ki se je peljal z »Ameriko«, da bi poizvedel od njega podrobnosti o poskusu prvega preleta Atlantskega Oceana.

Udeleženec poleta je bil mornariški častnik Murray Simon. Tedaj je bil v službi trgovske mornarice. Njegova ladja je bila zasidrana v luki v New Yorku, ko je slišal, da rabi zrakoplov »Amerika« mornarskega oficirja. Javil se je in je bil sprejet.

»Nepredvidene okolščine«, je pripovedoval, »so nas ovirale, da bi se bili lotili preleta pred oktobrom. Prvotno bi se naj bil počel dvig v zrak meseca septembra, torej v mesecu, ki je za prelet Atlantika že tudi prepozno. Vodja zrakoplova je bil raziskovalec Walter Wellmann.

Dvignili smo se v Atlantik City v gosti megli; v splošnem pa so bile vremenske prilike zelo ugodne. Celih 24 ur smo leteli dobro naprej in je šlo vse kakor po žnori. Kar naenkrat se je pojavil oster veter, ki je postajal tako močan, da je tiščal zrakoplov dol proti morju. Da bi rešili ladjo ter sebe, smo izmetali gorivo in sploh vse, kar se je dalo količkaj pogrešati. A že drugi dan za tem smo se morali prepričati, da je vožnja naprej brezupna, ker so se naša proračunanja izkazala v praksi neizvedljiva. Tretji dan smo se še zamogli povspeti v višino 1200 m; a izgubljali smo trajno plin, in na večer tretjega dne, ko smo bili prisiljeni radi izgube plina pometati v morje še stroje, da smo vzdržali ladjo v ravnotežju, a kljub tem ukrepom smo se morali odločiti, da zapustimo zrakoplov. Posrečilo se nam je, da smo spustili rešilni čoln v morje. V čolnu smo bili

tako dolgo, dokler nismo zagledali v jutro četrtega dne, da se nam bliža parnik »Trent«. Nažgali smo bakljo, da bi opozorili nase. Parnik nas je rešil. Oteli smo celo mačko, katero smo vzeli seboj v zrakoplov, da bi nam prinesla srečo.

Bili smo vsi prepričani, da je naša zračna ladja izgubljena in so jo vetrovi raztrgali ter pometali v morje. Več let za tem smo čitali, da je slišal Savage Landor v gostem pragozdu južne Amerike domačine, ki so mu pripovedovali o čudnem orjaškem ptiču, ki se je podil nad njihovimi naselbinami.

Murray Simon je sklenil svoje poročilo z besedami: »Ta čudna ptica so bili najbrž ostanki naše »Amerike«.

*

Živali kod zdravniki.

Ptiči kot dobrotniki.

V vročih pokrajinah so največ zajedavci glavni povzročitelji raznih živalskih bolezni.

V afriških pustinjah, ob reki Nil in ob drugih vodah vidimo na hrbtih velikih živali večje ali manjše ptiče, ki pobirajo iz kože svojih gostiteljev tam kaj nastanjeni mrčes: uši, bolhe in klope. Med temi ptiči in velikimi afriškimi sesalci obstoja najbolj iskreno prijateljstvo. Ptice je videti na hrbtih povodnih konj, nosorogov, bivolov, kamel, ceber in celo žiraf. Živali, ki se ne poznajo teh tic, se preplašijo, ako se ji spusti tak dobrotnik na hrbet. Kmalu pa uvidijo njih dobrodelnost in jih vzljubijo. Živali mirno pustijo, da jim ptice razkljujejo kožo in požrejo izpod te tankaj naseljeni mrčes. Ako bi ne bilo teh ptic, ali če bi se preselile, bi izbruhnile med živalmi, ki se ne morejo same obraniti zajedalcev, kožne bolezni in bi veliko vrst največjih živali izumrlo.

Kako si preganjajo garje bivoli?

Opazovali so črede bivolov, ki so bili okuženi z garjami. Uboge živali so bile na nekaterih mestih brez dlak, pokrite s tvorijo in čisto suhe; iz razjedene kože so štrlele kosti. Od garij napadeni bivoli se ogibljejo zdravih.

Nekoč je čreda garjevih bivolov namah obstala, ko je videla nad seboj v zraku jato ptičev. Bivoli so upali, da se bodo spustile ptice na njihove hrbte in jim olajšale neznosno srbečico, a garij se ptica ne loti.

Po desetih dneh je dosegla čreda jezero, kojega obal je bila zelo blatna. Živali so se zakopale v blato in ostale po cele ure v njem do vratu. Čez tri in pol tedna je začela že poganjati dlaka na garjevih mestih, garje so skoro popolnoma izginile, držale so se le še na vratu.

Nekaj dni za tem so se začeli bivoli z vratom valjati po svojem lastnem blatu, da se je napravila debela skorja, pod katero so poginile zadnje garje in živali so zapustile ozdravljene blatno jezero.

Opica gibbon.

Naravoslovec Jožef Deimont je ujel veliko opico, ki se imenuje gibbon. Ži-

val se je kmalu udomačila. Naravoslovec je opazil na opici ob srednji rebri veliko oteklino, ki živali ni povzročala bolečin, ako je bilo stiskal. Ker je pačil izrastek žival, je gospodar sklenil, da ga odstrani. Omamil je opico, prerezal bulo, v kateri ni bilo gnoja, ampak nekaj v trdo kepo zvitega. Žival si je kmalu opomogla od operacije. Kemična preiskava omenjene kroglice je dognala, da je bilo to temeljito zgriženo mlado listje od drevesa, ki daje dišeče kadilo. Opica je bila nekoč v boju z drugimi tovarišicami obgrizena in naravni nagon jej je pokazal zdravilno listje, katerega uporabljajo tudi ljudje za celjenje rane.

Orang utan.

Baš kar omenjeni naravoslovec je ujel na otoku Borneo veliko opico »orang utan«, ki se je izkazala v ujetništvu kot izboren zdravnik. Ako so se opice v kletki med seboj zgrizle, je igral orang utan ulogo zdravnika. Spravil se je nad ranjene opice, da celo nad mlade medvede, jim izlizal rane z jezikom in obrisal z mokrim listjem od posebne vrste oreha, čeravno ni znal, da vsebuje baš to perje zdravilno moč. Kako dober zdravnik je bila ta opica, kaže ta le slučaj: Nekega dne je sama zbolela. Žila je bila neredno in vročina je mučila žival. Ko jo je uprašal naravoslovec, kaj je manjka, je odprla usta, a ni bilo nič opaziti. Dobila je juhe, ricinovo olje in kodejin. Drugi dan je sedela opica na solncu in se držala z obema rokama za levo lice. Ko se ji je približal naravoslovec, je zapazil, da si je namazala opica levo stran lica z mokro ilovico, tiščala je še z obema rokama debelo kepo ilovice k sprednji čeljusti in tudi v ustih je imela ilovico. Gledala je žalostno gospodarja, zakrivila z rokami in pri tem jej je padla ilovica s čeljusti. Naravoslovec je opazil, da ima levo lice otečeno. Opica je imela hudo zobno oteklino, a se je pozdravila z mokro ilovico. Tri dni za tem si je izpulila sama zob in ga prinesla pokazat vsa vesela gospodarju.

Opica si je preganjala dolg čas s tem, da je iztikala za boleznimi drugih živali. Spoznala je, da je orang utan brez staršev bolna. Bila je tuberkulozna (jetična). Velika opica je nosila bolnika celi dan okrog kakor mati bolnega otroka. Ko je zapazila, da je dajal naravoslovec oboleli opici trikrat na dan zdravila, je skušala priti do te steklenice. V preveliki skrbi za bolnika je iztaknila nekega dne steklenico s kreolinom. Ker je bila uverjena, da gre za zdravilo, je odprla s silo bolniku usta in mu vlivala ostro razkuževalno sredstvo po grlu. Čez eno uro je bila bolna opica — mrtič.

Ta orang utan je uganil, ako je obolel naravoslovec ali kateri od strežajev. S silo so ga morali odpeljati od bolnika.

*

Polcija in zločinci.

Pred nedavnim časom je bilo v Amsterdamu na Nizozemskem vlomljeno pri zlatarju Berkemejerju. Vlomilci so